

INVENTARIS VAN HET ARCHIEF VAN DE

VERENIGING DE KATHOLIEKE NEDERLANDSE DAGBLADPERS
MET GEDEPONEERDE STUKKEN AFKOMSTIG VAN DE

"OUDE" KNDP

(1928-1944) 1945-1970 (1972)

Katholiek Documentatie Centrum

Nijmegen - 1979

Inhoudsopgave

Inleiding

Inventaris

- 1 Stukken van algemene aard
  - 1.1 Stukken betreffende vergadering
  - 1.2 Minuten, doorslagen en afschriften van uitgegane stukken
  - 1.3 Registers van ingekomen en uitgegane stukken
  - 1.4 Jaarverslagen

- 2 Stukken betreffende bijzondere onderwerpen
  - 2.1 Organisatie
    - 2.1.1 Oprichting en opheffing
    - 2.1.2 Reglementering
    - 2.1.3 Bestuursleden en administrateur
    - 2.1.4 Ledenadministratie
    - 2.1.5 Financiële administratie
      - 2.1.5.1 Contributies van de leden
      - 2.1.5.2 Verantwoording
    - 2.1.6 Registratuur
    - 2.1.7 Lidmaatschappen van andere organisaties
  - 2.2 Taakuitvoering
    - 2.2.1 Bepaling van de doelstelling, (rechts)positie en financiële positie van de (katholieke) dagbladers
    - 2.2.2 Vertegenwoordiging op congressen en tentoonstellingen
    - 2.2.3 Advertentiebeleid inzake commerciële reclame
      - 2.2.3.1 Algemeen
      - 2.2.3.2 Onderwijsinstituten en schriftelijke cursussen
      - 2.2.3.3 Zakelijke bemiddelingsbureaus, financierings- en verzekeringsinstellingen
      - 2.2.3.4 Politieke partijen
      - 2.2.3.5 Boek, film en toneel
      - 2.2.3.6 Personeel
      - 2.2.3.7 Kleding, lichaamsverzorging en psychische verzorging
      - 2.2.3.8 Huwelijks- en contactbemiddeling
      - 2.2.3.9 Kerk-feestelijke aangelegenheden
      - 2.2.3.10 Overige aangelegenheden
    - 2.2.4 Steunverlening inzake charitatieve, ideële en kerkelijke acties
    - 2.2.5 Boekrecensering, filmkeuring en -voorlichting
    - 2.2.6 Klachten over en van - geschillen tussen - dagblad-ondernemingen
    - 2.2.7 Nieuwsvoorziening
    - 2.2.8 Dagbladconcentratie
    - 2.2.9 Belangenbehartiging werknemers dagbladondernemingen
    - 2.2.10 Overige bemoeienissen

- 3 Gedeponeerde stukken

INLEIDING

Geschiedenis van de Vereniging De Katholieke Nederlandse Dagbladpers.

Voorgeschiedenis

Op 4 november 1919 werd door enkele directeuren van de RK dagbladen een vergadering belegd te Utrecht. In deze vergadering werd een commissie benoemd voor oprichting van de "Nederlandsche RK Directeuren-Vereeniging".

Kort daarop vond de oprichtingsvergadering plaats, waarin onder meer bepaald werd dat tot het lidmaatschap alleen konden worden toegelaten directeuren van uitsluitend nieuwsbladen. Vakverenigings- en advertentiebladen, alsmede maand- en tijdschriften werden derhalve uitgesloten. De directeuren dienden uitsluitend op te treden in hun hoedanigheid, waarin zij de betrokken nieuwsbladonderneming vertegenwoordigden. De oprichtingsvergadering koos H. Kuijpers, directeur van *De Maasbode*, tot voorzitter, terwijl A. Smits (*Futura*), G.J. Beckers (*De Nieuwe Koerier*) en L.G. Kortenhorst - hij werd secretaris - als de overige bestuursleden optraden.

Het secretariaat werd in 1923 overgenomen door A. van der Kallen (*De Gelderlander*). In de daaropvolgende tien jaren onderging de vereniging enkele naamsveranderingen. Vanaf 1925 werd gesproken van de "RK Vereeniging van Directeuren van RK Dagbladen". De regeling met betrekking tot het lidmaatschap bleef echter dezelfde. Die veranderde wel in 1932 toen de vereniging "De Katholieke Nederlandsche Dagbladpers" ging heten. Vanaf dat moment stond het lidmaatschap alleen open voor directeuren van katholieke dagbladen en katholieke "anderdaagsche" kranten.

De bestuurswisseling van 1934 was de meest ingrijpende tot dan toe. De heren Kuijpers en Van der Kallen maakten plaats voor F. Teulings (*Het Huisgezin*), voorzitter en A. Pott, secretaris (vanaf 1931). Het aantal overige bestuursleden werd uitgebreid: naast S. Bruijsten (*Residentiebode*) - reeds vanaf 1923 - traden vanaf 1934 C.M. Dosker (*De Nieuwe Koerier*), L.M. Weterings (*Spaarnestad*) en L. Arts (*De Nieuwe Tilburgse Courant*), de latere voorzitter, op. De jongere broer van H. Kuijpers, J. Kuijpers (*De Maasbode*), een van de initiatiefnemers van een nieuw op te richten KNDP na de Tweede Wereldoorlog, verkreeg, tegen het einde van de jaren dertig een bestuursfunctie.

Het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog betekende het einde van deze directeurenvereniging, hoewel met de uiteindelijke liquidatie van deze, nadien met "oude" KNDP aangeduide vereniging, nog tot 1952 werd gewacht.

Oprichting

In de zomer van 1945 kwam bij verschillende directeuren van katholieke dagbladen de wenselijkheid naar voren om het contact tussen de directies van de katholieke dagbladen van voor de Tweede Wereldoorlog wederom op te vatten en te doen herleven. Dit plan kreeg een vastere vorm, toen de Nederlandse Dagbladpers (NDP) was opgericht en het om verscheidene redenen van groot belang werd geacht de katholieke dagbladen, die aangesloten waren bij de NDP, in een katholiek werkverband nader bij elkaar te brengen.

Ter verwezenlijking van dit plan werd op initiatief van de heren J. Kuijpers, C. Drabbe, F. Oremus en G. Bodewes, directeuren van respectievelijk *De Maasbode*, *Het Binnenhof*, *Het Utrechts Katholiek Dagblad* en *De Gelderlander*, op 9 november 1945, te 's-Hertogenbosch, een vergadering belegd tussen de directeuren van alle RK dagbladen in Nederland.

Op deze vergadering leefde aanvankelijk de gedachte de "oude" KNDP te doen herleven. Bij nadere beschouwing gaf men er echter de voorkeur aan een geheel nieuwe organisatie in het leven te roepen, omdat de "oude" KNDP een vereniging was van personen, die een directeursfunctie vervulden bij een katholiek dagblad en het, in verband met het eventueel publiekrechtelijk organiseren van het perswezen, nu de voorkeur verdiende te komen tot een vereniging van katholieke dagbladondernemingen.

Door de vergadering werd een commissie benoemd bestaande uit de heren G. Bodewes, J. Kuijpers en C. Slewe, directeur van *de Volkskrant*, welke commissie belast werd met het voorbereiden van de oprichtingsvergadering en het vaststellen van de conceptstatuten.

De definitieve oprichtingsvergadering vond op 20 december 1945, te 's-Hertogenbosch plaats. Met algemene stemmen werd besloten tot oprichting van de "Katholieke Nederlandsche Dagbladpers", als vereniging van katholieke dagbladondernemingen. Bepaald werd dat het lidmaatschap uitsluitend openstond voor katholieke dagbladondernemingen, uitgevers van katholieke dagbladen. Nieuwsbladen werden daardoor uitgesloten. Van "katholiek dagblad" was pas sprake, zodra voor dat dagblad, door de

bevoegde kerkelijke overheid, een censor was aangewezen.

In 1966 werd bij een ontwerp tot wijziging van de statuten voorgesteld deze eis te laten vallen en ze te doen vervangen door als katholiek dagblad aan te merken, waarvan directie en hoofdredactie door belijdende katholieken werd gevoerd.

Aan de statuten, die in de eerste algemene ledenvergaderingen, mede op verzoek van kardinaal De Jong, nog enkele wijzigingen ondergingen, werd in 1947, zowel de bisschoppelijke als koninklijke goedkeuring verleend.

De behartiging van de principiële, ideële belangen, waarover in de voorbereidingsvergadering was gesproken, werd in de statuten verwoord, met op de eerste plaats behartiging van de belangen van de leden der KNPD in het bijzonder. Aangezien de leden der KNPD tevens lid waren van de NDP en het bovendien zo was dat enkele directeuren van katholieke dagbladondernemingen zitting hadden in het dagelijks bestuur van de NDP, stelde men zich op het standpunt dat de behartiging van de materiële belangen - althans in eerste instantie - kon worden overgelaten aan de NDP. De KNPD bemoeide zich slechts dan met materiële aangelegenheden wanneer daarmee rechtstreeks of middellijk een specifiek katholiek belang voor haar leden gemoeid was.

Bron: Pius Almanak, jaarboek voor de katholieken van Nederland 1920-1940, uitgave Drukkerij Ons Blad, Alkmaar.

Organisatie

Als belangrijkste orgaan kende de vereniging een algemene ledenvergadering, welke minstens éénmaal per jaar gehouden werd. De eerste algemene ledenvergadering, de oprichtingsvergadering te 's-Hertogenbosch, koos de heer G. Bodewes tot voorzitter. Daarnaast kende het bestuur nog vier leden. De secretaris, in wiens handen ook het penningmeesterschap lag, maakte geen deel uit van het bestuur, mocht geen lid zijn van de vereniging en geen enkel wezenlijk belang hebben bij een dagbladonderneming. Naast de drie genoemde organen, algemene ledenvergadering, bestuur en secretariaat, kende de vereniging een geestelijk adviseur - die deze functie tevens vervulde bij het Katholiek Nederlands Persbureau (KNP) - benoemd door de bisschop van het bisdom, waarin het secretariaat gevestigd was. Ook de geestelijke adviseur behoorde niet tot het bestuur, hoewel het wel zo was dat hij voor zowel bestuurs- als algemene ledenvergaderingen werd uitgenodigd. Zijn taak lag in het toetsen van alle genomen besluiten aan de katholieke beginselen. Tezamen met de secretaris vormde de geestelijk adviseur het permanente bureau der KNPD, welk bureau tot taak had de leden in alle voorkomende moeilijkheden van advies te dienen en tevens stimulerend op te treden ten opzichte van de belangen als neergelegd in de doelstelling van de vereniging. Het bureau, evenals het bestuur, had de bevoegdheid om richtlijnen uit te vaardigen, die met name het advertentiewezen der katholieke dagbladen betroffen. De in toenemende mate voorkomende terughoudendheid van verscheidene dagbladen de adviezen met betrekking tot advertenties op te volgen, leidde er in 1950 toe dat het bureau opgeheven werd.

In diezelfde periode achtte men het noodzakelijk drastisch te bezuinigen op de uitgaven van het organisatieapparaat. Bovendien waren er plannen te komen tot de vorming van een federatief verband met de NDP, binnen het kader van de toen te verwachten Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie. Dit had tot gevolg dat aan de toenmalige secretaris, de heer W. Huijnen, ontslag werd verleend. Zijn taken werden in 1951 overgenomen door het bestuur, ter zijde gestaan door de heer F.A. Vink, die als administrateur van de vereniging ging optreden, een functie die hij ook op het NDP-secretariaat vervulde. In 1966 werden er, bij een ontwerp tot wijziging van de statuten, plannen gemaakt het "instituut" van geestelijk adviseur te doen wijzigen. Men achtte het noodzakelijk de mogelijkheid te openen, onder invloed van de steeds ingewikkelder wordende problematiek op godsdienstig alsook op maatschappelijk-cultureel terrein, behalve op de geestelijk adviseur, een beroep te kunnen doen op diverse gespecialiseerde deskundigen. Sancties tegen leden konden in daarvoor in aanmerking komende gevallen door het bestuur worden opgelegd. Zelfs was in de mogelijkheid voorzien om bijvoorbeeld geschillen tussen twee of meer katholieke dagbladen door de Raad voor de Arbitrage te doen beslechten, althans voor zover die geschillen betrekking hadden op het uitgeven van een dagblad en/of exploitatie daarvan. Speciaal voor deze soort van geschillen kende de KNPD een arbitrage-reglement, dat door de algemene ledenvergadering in september 1947 werd aangenomen. Bij de uitoefening van haar taak werd het bestuur bijgestaan door commissies, waarvan de leden aangesteld werden uit en door de algemene ledenvergadering.

Activiteiten en contacten met andere organisaties

Uitgangspunt bij haar activiteiten vormde voor de KNPD het uitdragen van de doelstelling, namelijk het

behartigen van de belangen van de katholieke pers. Mede in verband met een rond 1950 op handen zijnde publiekrechtelijke organisatie van het perswezen - de KNDP was vertegenwoordigd in de adviescommissie Perswet, de zogenaamd commissie Pompe - heeft men in samenwerking met onder meer de Katholieke Nederlandse Nieuwsblad Pers (KNNP) en de Katholieke Nederlandse Journalistenkring (KNJK) verschillende bijeenkomsten belegd, welke gericht waren op het tot stand brengen van een vruchtbare samenwerking tussen de katholieke organisaties op het gebied van het perswezen. Gepoogd werd te komen tot de oprichting van de Stichting Katholieke Nederlandse Persgemeenschap alsmede tot een Centraal Bureau voor het Katholieke Advertentiewezen. Het bleef evenwel bij pogingen.

In 1947 werd op initiatief van het INTERCIP, het internationale katholieke persbureau, in samenwerking met de Katholieke Actie in Nederland het Katholiek Nederlands Persbureau (KNP) opgericht, waarin een aantal leden van de KNDP vertegenwoordigd waren.

Een belangrijke taak was gelegen in de opleiding voor katholieke journalisten. Uit de KNJK en de KNDP werd een commissie daartoe ingesteld. In het Curatorium van de Stichting Instituut voor de Katholieke Journalistiek, verbonden aan de Katholieke Universiteit Nijmegen, telde de KNDP enkele vertegenwoordigers. Het advertentiebeleid verdiende bijzondere aandacht. De zogeheten KNDP-mededelingen, bestemd voor de leden, zijn voor het merendeel richtlijnen inzake het advertentiewezen, uitgevaardigd door het reeds genoemde bureau der KNDP, dat bijgestaan werd door de commissie van Advies voor het Advertentiewezen. Na het opheffen van het bureau en eveneens van de laatstgenoemde commissie, kwam het toezicht op advertenties te liggen in handen van het bestuur. De rol van de geestelijk adviseur in dezen bleef echter zeer groot. In het kader van het advertentiebeleid bestonden er contacten met de Advertentie-advies commissie Confessionele Dagbladen en de Raad van Orde en Tucht voor het Advertentiewezen (ROTA).

Op het gebied van de filmkeuring, waarbij het met name ging om de toezending van de zogenaamde keuringskaarten aan alle katholieke dagbladen, werd een regeling getroffen met de Stichting Katholieke Film Centrale (KFC) en de Stichting Katholieke Film Actie in Nederland (KFA).

Bij steunverlening aan charitatieve acties - waarbij met name de heer A.M. Bergers als voornaamste animator optrad - door de dagbladondernemingen in de vorm van het beschikbaar stellen van advertentieruimte was een belangrijke taak weggelegd voor de KNDP als coördinator. Voor talrijke missie-acties werd eveneens de aandacht van de KNDP gevraagd. In internationaal verband was de KNDP vertegenwoordigd op de wereldcongressen, georganiseerd door de Union Internationale de la Presse Catholique en op enkele perstentoonstellingen.

Opheffing

Onder invloed van de veranderde inzichten in katholieke kring, die zich in de loop van de zestiger jaren steeds duidelijke manifesteerden, dienden zich nog nauwelijks onderwerpen aan, die voor collectieve aanpak door de katholieke dagbladondernemingen in aanmerking kwamen. Het streven van de KNDP was er in de laatste jaren vooral op gericht, het contact tussen directeuren en hoofdredacteuren van katholieke media en de katholieke wetenschapsbeoefenaren te bevorderen, teneinde tot een gezamenlijke bezinning op de taak en functie van die media te komen. Dit contact kreeg gestalte in de vorming van de Stichting Katholiek Instituut voor Massamedia te Nijmegen, Daarmee viel de laatste belangrijke werkzaamheid van de KNDP weg.

Uit het feit dat vrijwel geen beroep meer werd gedaan door de leden op de geestelijk adviseur of het secretariaat trok men de conclusie, dat de vereniging niet meer leefde onder de leden. Deze omstandigheden beschouwend besloot de algemene ledenvergadering van 24 maart 1969 met meerderheid van stemmen, de vereniging per 1 juli op te heffen.

Geschiedenis van het archief

Het beheer van het archief van de KNDP werd toevertrouwd aan de secretaris. Aanvankelijk was het secretariaat gevestigd aan Buitenhof 5 te 's-Gravenhage. Na het aftreden in 1951 van de heer W. Huijnen als secretaris, werd de zetel van het secretariaat "voorlopig" verplaatst naar Riviervismarkt 3a in dezelfde stad. Bij het optreden van F.A. Vink - die tevens verbonden was aan de NDP - als administrateur van de vereniging, verkreeg de KNDP een ruimte in het gebouw van de NDP, aan de Johan Vermeerstraat 14 te Amsterdam. Het archief bleef, totdat het in februari 1970 aan het Katholiek Documentatie Centrum in bewaring werd gegeven, onder beheer van de secretaris. Bij de overdracht werd bepaald dat raadpleging van het archief, althans voor zover het stukken betreft die jonger zijn dan 25 jaar, pas mogelijk is na toestemming van de eigenaar, vertegenwoordigd in de persoon van de heer K.J. van der Zande, zijnde de

laatste secretaris.

Bij de overdracht in 1951, werd het archief in drieën gesplitst. Een gedeelte kwam onder het beheer van de penningmeester en een derde onder dat van de geestelijk adviseur. Later heeft men het materiaal weer bijeengevoegd door het archief in zijn geheel aan de secretaris toe te vertrouwen.

J.J.A. Buylinckx, J.A.M. van Well, 1979